

Téereb Dañeel — lim bu ñaar-fukk ak benn

Wërug Solo yu Abubakar ci Tekki Bu Yonent bi ci Njàqare bu njëkk bi ci Peeñu gi

Jeff Pippenger
2024-03-02

Ci jaar-jaar buy yonent bi ci njàngum waxu Yàlla bu njëkk bi, boroom kilifa bi toppoon Mohammed mooy Abu Bakr Abdullah ibn Abi Quhafa, goroomu jabaru Mohammed. Dinañu koy wooye Abubakar. Moom ak Mohammed, ñoom ñaar ñépp, ñu leen wax ci ñenti aaya yu njëkk yi. Abubakar mooyoon bu njëkk ki yoroon nguurug Islaam gannaaw Mohammed, te jaar-jaar bind na ndigal li mu santoon ay soldaariim, te loolu mooy li aaya bu ñenteel bi ci Peeñu 9 di tekki. Ndigal loolu dafa mel ni lëfug tēj gu tàmbalee bi waxtu musiba bu ñetteel bi agsee, te moom it mooy Trumpet bu juróom-ñaareel bi, te it mooy ñëwug malaaka bu ñetteel bi.

Ba noppeeelu malaaka bi liinj, te gis naa biddiw bu jóge asamaan daldi daanu ci suuf; te joxees na ko caabi biir kàngaay gu dul jeex. Mu ubbi kàngaay gu dul jeex ga; te saxaar ga jógé ca kàngaay ga, mel ni saxaaru furnaas bu mag; te jant bi ak asamaan si lëndëm ndax saxaar ga jóge ca kàngaay ga. Te ay mbalit génn ca saxaar ga, ñëw ci kaw suuf; te joxees na leen kàttan, ni xal yu nekk ci suuf amee kàttan. Te sant nañu leen ne buñu lor ñax mu nekk ci suuf, mbaa benn lu gwer, mbaa benn garab; waaye nit ñi rekk ñi amul màndargay Yàlla ci seeni jë. Peeñu 9:1–4.

“Biddëw” bi rot ci asamaan mooy Mohammed, mi tàmbalee ay liggéeyam ci atum 606. Ñu mayoon Mohammed ab “caabi” ngir mu “ubbi” “kumba gu amul suuf,” ba “saxaar” mën a lëndëm “janta bi ak ngelaw li,” te mu jur “ndoxum-tóor-tóor” yu ñu may “kàttan” ni kàttanu “jar.” Caabi boobu doonon xareb soldaar bu jur wàññiku ci dooleb xarey Rom, noonu maye yéeg gi xarey Islaam. Kumba gu amul suuf gi mandarga la bu Araabi, réewu juddug Islaam, te saxaar gi dafa doon tekki diine gu dul dëgg gu Islaam, gi war a law ci kaw suuf si ba moom reeni dëkk yi benn geografi bi ay mbooloom ndoxum-tóor-tóor di tasaaroo wër Ndigal Afrik bu bëj-gànnaar, Tugal gu bëj-saalum ak Araabi. Ndoxum-tóor-tóor yi ay mandarga lañu yu Islaam, te kàttan ci waxu yonent bi dafay tegu ci dooley soldaar. Seen kàttan waroon na mel ni bu jar, yu di jëfandikoo dogal gu yéemeel. Uriah Smith nee na:

“Bëñ bu jógé asamaan, daanu ci suuf; te ñu jox ko caabi biir kër gu xóot te amul suuf.”

«Bi buur buuru Perse di xalaat njàqare yi jëm ci ay yéeme yu artam ak kàttanam, jot na ci bataaxal bu jóge ca kenn ku xamul te dëkk Màkka, di ko woo ngir mu nangu Mohammed ne mooy yonent Yàlla bi. Mu bañ woote bi, daldi xar bataaxal bi. “Noonu la,” la yonent Arab ba waxe, “Yàlla di dagg buur gi, te bàyyi ñaanu Chosroes.” Bi mu nekk ci wetu diggante ñaari nguur yii ca Penku, Mohammed seetaan ak mbég mu nēbbu doxalin yàqante gu seen diggante; te ci biir ndam yi Perse yi di am, mu nga jëme xelam ba bëgg a wax lu jiitu ne, bala at yu bare weesu, ndam dina dellusiwaat ca bendera yi Room. “Ca waxtu wa ñu wax ne waxeb kàddu gu jiitu gii amoon na, amuloon benn waxu yonent wu gën a sore ak matugam, ndaxte fukki at ak

ñaar yu jëkk yu Heraclius daan nañu yëgle ne yàqug nguur ga jege na.”...»

«Kosroes dafa noñ Mbind mu Room ci Asi ak Afrig. Te “nguurug Room,” ca jamono jooja, “dëwën na ba mu des ci tataayu Konstantinobal rekk, ak li ci des ci Gerees, Itali, ak Afrig, ak yenn dëkk yu gën a wër dex yi ci géej, dale ko ca Tir ba Trebizond, ci wetug Asi gi. Gëstu juróom-benni at yi mujj tax na buurub Perse bi bàyyi nangu Konstantinobal, te mu teg boppam ciy xëtu xalisu at mu nekk ngir jotlu nguurug Room,—junni talā bu wurus, junni talā bu xalis, junni mbubb mu sooy, junni fas, ak junni janq. Herakliys bind ci sañ-sañ yu torox yii. Waaye waxtu wi ak yaatuwaay bi mu am ngir dajale alal yooyu ci ñàkkug Penku bi, ñu jëfandikoo ko ak faral di waajal bëgg-bëgg bu màgg te metti.»

“Buur Perse bi xeeb na Sarasen bu ñàkk tur, te mu ree wax ji yonent bu fennukaay bu Màkka bi yónni. Sax yàqug nguurug Room du woon ubbi bunt ci Mohammedanism, walla ci yokkute gii taskat yu Sarasen yi, yu yore armes ngir lawal fen gu ñu sos; doonte buurub Perse ak chaganub Avar yi (mi wuutu Attila) séddoo nañu seen biir yeneen desit yi ci nguur yi Kaasaar ya woon. Khosrow mi boppam dafa daanu. Nguurug Perse ak nguurug Room daan nañu sonalante ba lépp seen doole jeex. Te bala sabar joxees ca loxoy yonent bu dëggul ba, ñu daldi ko dóor ba mu rocci ci loxoy ñi ko waroon tere yoonam te tas dooleem.”

“Li dale yu Scipio ak Hannibal, amul benn jëf ju gëna am fitte gu ñu mas a jéem ngir li Heraclius def ngir musal nguur gi. Moom, dafa seet yoonam wu tiis bi jaar ci Géej gu Ñuul gi ak tundi Arménie yi, duggu ba ci biir diggu Perse, te woo delloo mbooloom xarey buur bu mag bi ngir aar seen réew mi di tuur deret.”

«Ci xareb bu Nineewe, bi ñu xeexoon ak doole gu tar dàqareek suba ba ci waxtu fukk ak benn, juroom-ñaar-fukk ak juróom-ñett bendera yu aju ci xeet, wuuteek yi manoon a damm walla xottiku, ñu jël ko ci Pers ya; ña gën a bare ci seen mbooloo xare, ñu dagg leen ñu neenal, te ñi daan xare ba, bi ñuy nëbb seen yàqu-bopp, romb nañu guddi gi ci kër xare ga. Dëkk yi ak palase yi Assiri, ñu ubbi na leen Roomaankat yi ngir yoon wu jëkk.»

“Buur Rooma bi gëna amul doole ndax noppal yi mu jël; te ci benn jamono, ak ci benn yoon boobu sax, yoonu nekkal woon ngir mbooloom Sarasen yu jóge Arabi, ni locust yu jóge ci réew moomu, ñiy tas ci seen yoon njàngum Mahomet gu lëndëm te réerlool, ba gaaw lakkaloon nguur gu Perse ak nguur gu Rooma.”

“Lir bu mat maneesuloon nañu ko woon gëna mat, mooy li nekk ci baat yu mujj yi ci kapit bi ci Gibbon, bi ñuy jële wax yu jiitu yi. ‘Doon nañu samp ab xarekat yu daan ci biir màndarga Heraclius, waaye jéego ju dëggadi jooju mel na ni dafay xeexal seen doole gën a koy yéegle. Bi buur bi di damu ca Constantinople mbaa Jerusalem, ab dëkk bu ñu xamul woon, nekk ca weti diggu réewum Siri, Saracen yi song ko ba yàq ko, te dagg aans nañu ay xarekat yu demoon ngir musal ko,—mbir mu farlu te tuuti rekk la woon, bu dul ne moo jiitu woon ab soppe bu réy. Sàcc yooyu, ñoom ñooy yonnenta yi Muhammad; seen fit bu dooy waar gi jóge na ca mànding ma; te ci juróom-ñaaral at yu mujj ya ci nguuram, Heraclius sàggane na ci Arab yi dënd yi benn réew yi mu jële woon ca Pers yi.”

«“Ruuhu naxe ak xol bu aju ci yëngu-yëngu, te dëkkam nekkul ca asamaan ya,” bàyyi nañu ko mu dem ci kaw suuf. Kumba gu amul pënd bu deejoon a ubbi; te caabi googu mooyoon

ndëppag Chosroes. Moom dafa xaste woon, ci yaramam gu réy, bataaxal bi nit ku gätt solo bu Mecca yonnee. Waaye bi mu jógee ci “leeram gu saf xel,” daldi suul ci “taaxu lëndëm” gu benn bët mënul a xool ba ca biir, turu Chosroes dafa bëggoon a seeti yàggul ci fätteeku, kanam turu Mohammed; te weer gu mel ni xaritub asamaan doon na mel ni dafa xaar rekk yéegam ba biddéew bi rot. Gannaaw ba Chosroes daanoo na bu mat, te réewam tas na, rey nañu ko ci atum 628; te atum 629 màndarga la ci “nangu Arabie,” ak “jëfandikoo bu jëkk ba Mohammedan yi def ci Rom gu am kilifteef.” “Te malaaka bu juróomeel bi wol na, te gis naa biddéew buy rot jóge asamaan ba ci suuf; te jox nañu ko caabi kumbag bu amul pënd. Te mu ubbi kumbag bu amul pënd bi.” Mu rot na ba ci suuf. Bi doole Mbooloom Rom jeexee, te buur bu mag bu Penku gi nekk dee ci taaxam gu lëndëm, sàccu dëkk bu gätt solo ci weti Siri bi moo doon “jiital gu ab soppi gu mag.” “Sàcc yaa doon ndawtal yi Mohammed, te fitam gu dof génna na ca màndiñ ma.”»

“Xott bu amul jànt bi.—Mënug baat bii man naa ko xam ci làkkug Gereeg, te dañu koy tekki ne ‘xóot, amul jànt, xóot lool.’ Mën na it di jëme ci bépp bérab bu yàqu, bu wéradi, te ñu ko miiñul. Jëfandikoo nañu ko ci suuf si ci njàlbéenam ba muy xalis ak xàcc. Gen. 1:2. Ci fii, mën na muy jëme bu baax ci yàqu-yàqu yu kenn xamul yu màndiñu Araabi, te ca cëslaayam la mbooloom Sarasen yi génne mel ni mbooloom tànk. Te réerug Chosroes, buurub Perse, mën nañu ko tey mel ni ubbi xott bu amul jànt bi, ndaxte moo xayma yoonu toppkat Mohammed yi génne seen réew mu nēbbu, ba siiwal seeni jàngale yu réer ak safara ak saamar, ba ker ba ñoo tas seen lëndëm ci kaw mboolem nguurug Penku.” Uriah Smith, Daniel and Revelation, 495–498.

Musoob gu njëkk, bi di ñetteelu burombaay bi juróomeel, mooy wone tàmbali xareb Islama ak Room, te itam mooy wone benn xeex diggante Room ak Perse, fu Room nottee; waaye ci loolu, mu jëfandikoo ba noppi dooleem xare ba tax mu mēnu woon a tere yokkuteg kàttanu Islama. Melo yi yonent ci musoob gu njëkk ak ci musoob ñaareel, dañuy xamale melo yi yonent ci musoob gu ñetteel; te am solo lool a xam ñaari musoob yi njëkk ni ñu nekk ay misaal yu jaar-jaaru musoob gu ñetteel, ndaxte jaar-jaar boobu mooy feeñal jamonoy màndargaalug téeméeri fanweer ak ñeent-fukki ñeent ñaari junni nit, gi tàmbalee 11 Septambar 2001. Gannaaw jaar-jaaru yonent wi ñu feeñale ci Mohammed ci ñetti aaya yu njëkk yi, aaya bu ñeenteelbi dafa dugal Abubakar, jëwriñ bi njëkk gannaaw Mohammed.

Tees na leen ci ne buleen lor ñaxum suuf si, mbaa benn lu gwer, mbaa genn garab; waaye nit ñi rekk ñi amul màndarga Yàlla ci seen jë. Apokalips 9:4.

Ndigalu Abubakar bi daanoon xarekat yu Islaam yi ñu wuutale ñaari xeetu jaamu-kat yi nekkoon ci suufu Rom ya jamono jooju. Benn mbooloo mooy Katolig yi, ñoom ñi amoon ay kuréel yu diine yu wattoo ginnaaw seen bopp (tonsure), te ñu doon sàmm mäggalu Dibeer. Geneen mbooloo mooy ñi sàmm Besub Noppalu baatub juróom-ñaareel, te Noppalu mooy màndargay Yàlla.

«Gannaaw deeug Mohammed, Abubekr moo ko wuut ci njiit ga ci atum A.D. 632; te noonu, bu mu weesoo dëgërél ay sañ-sañam ak nguuram, mu yónnee benn bataaxal bu wër ci xeeti Arab yi, te li ci topp mooy genn xëcc ci moom:—»

«“Bu ngeen di xeex xeexi Boroom bi, dëggëlleen seen bopp ni góor yu dëgër, buleen daw dëlloo gannaaw. Waaye buleen bàyyi seen ndam mu sobeek ak deretu jigéen ak xale. Buleen yàq benn garab tànk, mbaa ngeen lakk benn toolu dugub. Buleen dagg benn garabu meññent, te buleen lor jur gi, lu dul yi ngeen di rey ngir lekk. Su ngeen fasene benn kóllëre walla benn sart, saxleen ci moom, te nekk ni seen kàddu. Te bi ngeen di dem, dangeen di fekk ñenn ñu bopp ci diine, ñuy dund kucc ci monaster, te di jublu ci jaamu Yàlla noonu; bàyyileen leen, buleen leen rey te buleen yàq seen monaster yi. Te dangeen di fekk beneen xeetu nit ñu bopp ci jàngu Seytaane, ñi ñu wat seen bopp ba wees; wóorleen ne ngeen xar seen bopp yi, te buleen leen joxe yërmande benn yoon, ba kerook ñuy soppeeku nekk Mohammedan walla ñuy fey alal ju ñuy laaj.”»

“Ci waxuñu ci kàddug yégleel mbaa ci nettali bu jaarale ne ndigël yi gën a yor yërmandee dafañu ko topp ak teey gu metti ni ndigël gu naaw ga; waaye noonu lañu leen ko santoon. Te li jiitu yooyu mooy rekk ndigël yi Gibbon bind ne ñu joxoon Abubekr ci kilifay njitu yi, ñoom ñi waroon jox ndigël yi mboolem mbooloom Sarasen ya. Ndaxte ndigël yi dañoo tolloo ci sellal ak wax ja, ba mel ni kalif bi ci boppam mi ngi doxoon ci xam-xam, te it ci topp gu jëm ci gëna kawé ndigël gu maasul nit ku dee; te ci bopp jëf ji mu génn di xeex diine Yeesu, ngir tasaare Mohammedanism ci wuutoom, mu dellu wax baat yi, yi ñu waxoon ci Yégleelu Yeesu Kirist ne dina leen wax.”

“Muuru Yàlla ci seen kanamam.—Ci kàddu yi nu waxoon ci neentu 7:1–3, won nañu ne muuru Yàlla mooy bésub noflaay bu ndigël bu ñeente ba; te jaar-jaari jamono du noppi ci seede ne am na woon ñiy sàmm noflaay bu dëgg li ci bépp xarnub àddina bii. Waaye fii la laaj bi jóg ci yeneen ñu bare: kan lañu doon nit ñooñu ñi amoon ci jamono jooju muuru Yàlla ci seen kanamam, te loolu tax ñu mucc ci fitna ak sonalug Mohammed? Na jàngkat bi fàttaliku ne, ni nu ko waxe woon ba noppi, am na woon ci bépp xarnub àddina bii ñi amoon muuru Yàlla ci seen kanamam, walla ñi doon sàmm noflaay bu dëgg li ak xel mu leer; te nañu seet it ne li waxu wax ju Yàlla ji di dëggal mooy ne xeex yi kàttanug Türki gu yàqkat gii di def, du ñu jublu ci ñoom, waaye ci beneen xeet nit. Noonu mbir mi génn na ci bépp jafe-jafe; ndax li waxu wax ju Yàlla ji dëgg-dëgg di wax rekk mooy loolu. Benn xeet nit rekk la bind mi jublu ci yoon wu leer; mooy ñi amul muuru Yàlla ci seen kanamam; te aarug ñi am muuru Yàlla gi, dafa ñëw rekk ci kawee. Kon nag, jaar-jaari jamono jàngale wu nu ne kenn ci ñooñu dafa bokkoon ci musiba yi Sarasen yi teg ci ñi ñu bañoon. Yebal nañu leen woon ngir beneen xeet nit. Te alag mi wara dal ci xeet nit woowu, duñu ko teg ci lu juutoo ak aarug yeneen nit, waaye ak bu meññ walla ak gantal suuf si rekk; noonu: Buleen lor ñax mi, garab yi, mbaa genn luy naat ci suuf, waaye benn xeet nit rekk. Te ci mataleem, gis nanu mbir mu yémé: mbooloom xarekat yu song di bàyyi yéefar yi mboolooy xare noonu daan yàq sogg, di kanamu nature ak meññam; te, ngir topp seen sañ-sañ bu leen mayoon ngir lor nit ñi amuloon muuru Yàlla ci seen kanamam, ñu dagg boppu ab xeet boroom diine yu aña ngállankat yu watt, ñi bopp ci jàngu Seytaane.”

«Ñooñu, ci lu gën a wóor, dañoo doon bennoo bu monki la, walla beneen wàll ci Kàngi Room gu Katolik gi. Te ci seen kow la lamiñu Muhamadiyeen yi jubluwaayoon. Te dafa mel ni am na fii yeneen méngoo gu xóot, su dul sax peXeem, ci leen melal ne ñoom ñi la, ñi amul séel bu Yàlla ci seen jë; ndaxte moom la kanam-kàngi gi nekk, gi sàccoon yoonu Yàlla séelam, jaar ci

dagg saabu dëgg ba, te tabax ci bérabam lenn lu nekkul dëgg. Te nu dëggul, benn ci waxu waxi-kàddu gi mbaa ci jaar-jaar, ne nit ñi Abubekr santoon ay toppkatam ba ñu bañ leen sonal, daan nañu yor séel bu Yàlla, walla nekk ci lu war a def ñoom askanu Yàlla. Ñan lañu woon, te lu tax ñu musal leen, seede su néew su Gibbon rekk du nu ko xamle; te amunu yeneen pexe ngir xam ko. Waaye am nanu bépp sabab ngir gëm ne kenn ci ñi yoroon séel bu Yàlla deesul leen sonal, fekk beneen wërngal, ñi ci xàjjal amulwoon ko, dees na leen rey ak saafara; te noonu, mboolem melokaani waxi-kàddu gi am nañu matug tolluwaay.» Uriah Smith, Daniel and Revelation, 500–502.

Abubakar dajaloo toppandoo ak taalibey Mohammed yi nekkal leen ci Benn Kalifaat gannaaw dee ga Mohammed, ba tax na sax su fekke ne ñoom ñaar lañu ci ay nit ñu wuute ci taarix, bu ñu leen jëlee bennoo rekk, dañuy tegtal njàlbéenug seede Islam bu njëkk bi ci jàmbaar bu njëkk ba, te nit ku taarix wi di firndeel ci jàmbaar bu njëkk ba mooy Mohammed.

Ci njàlbéenu nettali ndaw li ñu di wax ñaareelu toroxte, Mohammed II dafa nangu Konstantinobul ci atum 1453. Ci atum 1449, ñeenti malaaka yu tey doxal Islama, bàyyikoo nañu leen. Njèlbéen ak mujj gi ci njëkkaléenu toroxte bi, benn Mohammed moo ko màndargaale, mooy ki jëkk ak ki ñaareel, ci séen tēnk. Ci yoonu kàddug wax ju ñēw, njèlbéen ak mujj gi ci nettali biir njëkkaléenu toroxte bi, dafa yor màndargay Alfa ak Omega.

Tambali musiba bu ñaareel bi dajale ci ab waxu yonent gu aju ci ñetti malaaka, ñi di teewal Lislama, te ñoom dañu leen yiwee woon, ba noppi téye leen ci 11 Ut 1840. Dale noonu ba 22 Oktoobar 1844, misaalu rēccu ñaar-fukki junni ak ñeenti junni mi ak ñent-fukki ak ñeent ñi feeñu na. Tambali musiba bu ñaareel bi joxe xamle yiwi Lislama, te mujj ga màndarga téyeug Lislama. Musiba bu njëkk bi ak musiba bu ñaareel bi ñoom ñaar ñépp am nañu màndarga yu wóor yu yonent yi boole seen tambali ak seen mujj.

Ñaari ñaareel yooyu, war nañu leen a tegante ci seen kaw, “rēdd ci rēdd,” ngir xàm ñetteelu naqar bi. Benn ci jikko yu waxi yonent yi, yi seedeel ñaari seede yu jëkk yu Islaam, mooy ne dañuy tegu ci ab waxtu wu ñu xam, buy màndargaal tambali ak jeexital bi ak firma Alpha ak Omega. Te itam am nañu ab ñaareelu firma, ndaxte tambali ñaareel naqar bi jëkk day xàjjal sellal askanu Yàlla, te jeexital ñaareelu naqar bi itam day xàjjal sellal askanu Yàlla.

Ñetteelu ñetteel bi agsi na ba Islam dafa xēcc su yéeme te ci lu kenn seetul rabu suuf bi ci Peeñug Yuhanna fukki ñett, te noonu muy tàmbaalee jamonoy màndargaal bi. Màndargaal gi ñeel téeméeri junni ak ñeent fukki ñeent junni bi dafa jeex ci soon naa ngi ñēw yoonu dibeer bi, te ndax ngoo xaatim boobu, ngoo réew mi topp ci alagug réew mi. Naka la ko misaale woon ak Roomu bokkaale ak Roomu paap ba, alagug réew mi yēngu na ci yooni àtte yi Yàlla di waxe ay liit. Ñetti ñaaw yooyu itam ay liit lañu. Islam bu ñetteelu ñaaw ba, dina dooraat ak gaaw te ci lu kenn seetul ci soon naa ngi ñēw yoonu dibeer bi ci États-Unis, bu jamonoy màndargaal gi ñeel téeméeri junni ak ñeent fukki ñeent junni bi jeexee. Jamono jooju misaalees na ko ak jamonoy tàmbaali bu njëkk ñaaw ba, te itam ak jamonoy mujju ñaareelu ñaaw ba.

Dinanu taxawal ci jàngat bii ci mbind mi di ñēw.

Te Saara gis doomu Agar, jigéenu Misra bi, bi mu juddoo Ibraaima, muy ree. Moo tax mu wax Ibraaima ne: “Dàq jaam ju jigéen jii ak doomam, ndaxte doomu jaam ju jigéen jii du bokk ci ndono ak sama doom, maanaam Isaaxa.” Loolu metti na lool ci xolub Ibraaima ndax doomam. Waaye Yàlla ne Ibraaima: “Bu la loolu metti ci sa xol ndax xale bi ak ndax sa jaam ju jigéen; lépp lu Saara waxal la, déglu ay waxam; ndaxte ci Isaaxa lañuy woowe sa askan. Te itam doomu jaam ju jigéen jii dinaa ko def xeet wu mag, ndaxte moom itam sa askan la.” Noonu Ibraaima jóg ca suba sèkk, jël mburu ak ab butey ndox, jox ko Agar, teg ko ci abati, jox ko itam xale bi, daldi ko yiwi. Mu dem, di wër ci màndiŋu Beerseba. Bi ndox mi nekk ci butey bi jeexee, mu tëbbi xale bi ca suufu kenn ci garab yu gàtt ya. Mu dem, toog fu soreek moom, lu mel ni rawug benn xasab, ndaxte mu nee: “Buma gis dee gu xale bi.” Noonu mu toog fu soreek moom, yékkati baatam, jooy. Yàlla dégg baatu xale bi; malaakab Yàlla woo Agar ca asamaan, ne ko: “Lu la dal, Agar? Bul ragal, ndaxte Yàlla dégg na baatu xale bi fa mu nekk. Jógal, yékkal xale bi, téye ko ci sa loxo, ndaxte dinaa ko def xeet wu mag.” Noonu Yàlla ubbi ay bëtam, mu gis teen ndox; mu dem, feesal butey bi ndox, nanal xale bi. Te Yàlla nekk ak xale bi; mu màgg, dëkk ca màndiŋ ba, daldi nekk ku xam reeñ. Njálbéen ga 21:9–20.